

Sveriges Jiddischförbund

שוועדן אין יידיש פאר פארבאנד

2024 09 11

Sveriges Jiddischförbunds yttrande över Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider (SOU 2024:34) Diarienummer: Ku2024/00602

Sveriges Jiddischförbund väljer att kommentera kommitténs lagändringsförslag och bedömningar från ett judiskt minoritetsperspektiv och fokuserar därmed på de frågeställningar som har specifik relevans för den judiska minoriteten samt dess språk och kultur. Allmänt kan sägas att Sveriges Jiddischförbund (Förbundet) finner att public servicekommitténs förslag svarar mestadels väl mot syftet att skapa goda förutsättningar för public service-verksamhet och oberoende. Inte minst mot bakgrund av den ökande mediekonsumtionen och särskilt den yngre generationens skifte mot digitala plattformar. Förbundet ser dock med viss oro på public service-företagens konstaterande, baserat på den budget som föreslås under perioden, att det finns ett glapp mellan ambitionsnivån i det nya beredskapsuppdraget, och ambitionsnivån i de konkreta resurser som föreslås för att genomföra det.

Sammanfattning

Sveriges Jiddischförbund (Förbundet) noterar vissa risker och/eller inkonsekvenser i några av kommitténs förslag och bedömningar, i synnerhet i relation till speglingsuppdraget och förhållningssättet till mångfald och minoriteters ställning.

Sveriges Jiddischförbund vill tillstyrka förslaget att det samlade utbudet på jiddisch ska öka under tillståndsperioden jämfört med 2025 års nivå. Att utbudet befinner sig på en mycket låg nivå kvantitetsmässigt beror dessvärre på att public service under flera år visat stort ointresse för jiddisch vilket resulterat i att speglingen blivit eftersatt. En viss förbättring har kunnat skönjas under de senaste två åren. Det är angeläget att man mer uttalat har ambitionen att öka speglingen av jiddisch, jiddischkultur och av den judiska minoriteten.

Förbundet instämmer vidare i att kontinuerlig dialog med berörda minoriteter är en förutsättning för relevans och kvalitet i programinnehållet och krav bör därmed ställas på att så sker. Sveriges Jiddischförbund har under flera år, i dialog med public service, påtalat behovet att man producerar program om jiddisch och jiddischkultur i samarbete med relevanta expert – och referensgrupper.

Förbundet efterlyser även en breddad utvärdering av hur public service, liksom kommersiella medier lever upp till bestämmelser om opartiskhet och objektiv nyhetsförmedling inom avgränsade områden av nyhetsbevakning såsom Mellanöstern – vilket vi går närmare in på nedan.

Vi väljer här att ta ställning till ett urval av kommitténs förslag och bedömningar enligt en

Sveriges Jiddischförbund

שוועדן אין יידיש פאר פארבאנד

tematisk indelning av de områden som vi anser mest relevanta att kommentera ur den judiska minoritetens perspektiv.

Oberoende och legitimitet

5.3.4. Förslag: Av lagen ska framgå att den verksamhet som ingår i public service-uppdraget ska präglas av oberoende och stark integritet och ska bedrivas självständigt i förhållande till såväl staten som olika ekonomiska, politiska och andra intressen och maktsfärer i samhället.

Förbundet delar kommitténs syn att oberoende inte står i motsatsförhållande till ett tydligt uppdrag. Tvärtom är tydligheten en förutsättning för utvärdering och granskning vilket stärker public service legitimitet.

Förbundet vill här betona att även om public service-verksamhet inte bedöms vara färgad av en viss politisk inriktning så behövs ständig medvetenhet och lyhördhet för politiska och andra drivkrafter som präglar narrativ kring minoritetsfrågor för att minska risken för att reproducera stereotypa eller missvisande framställningar av minoriteters kulturer, identiteter och historia.

Den judiska minoriteten är naturligtvis en del av majoritetssamhället i stort men den upplever också en särskild sårbarhet baserad på en historisk erfarenhet av hur snabbt och ohejdat som en normförskjutning kan ske i ett samhälle. Den judiska minoriteten har en nedärvd lyhördhet för normförskjutningar som berör konspirationsteorier, antijudiska tendenser och antidemokratiska värderingar.

15.4.2 Förslag: Det ska genomföras studier för att belysa centrala aspekter av public service-företagens verksamhet, i syfte att stärka public service-verksamhetens legitimitet och höga förtroende.

Förbundet har inte underlag att ställning till huruvida föreslagna studier av produktivitet, effektivitet respektive centrala aspekter av verksamheten för att stärka public service legitimitet och förtroende är nödvändiga eller rationella i förhållande till merkostnader som dessa analyser kommer att medföra.

Opartisk och saklig nyhetsrapportering

Förbundet vill påtala behovet av studier som specifikt undersöker kopplingen mellan nyhetsrapportering om Mellanöstern, Israel och tendenser till normförskjutning gällande antisemitiska tankemönster vid rapportering om Israel och normaliserandet av antisemitism. För att motverka desinformation och främja MIK (medie- och informationskunskap) behöver Public service-verksamhet utövas föredömligt och självkritiskt, eventuella svaga punkter behöver identifieras och följas upp, allt för att värna public service oberoende och legitimitet.

Som kommittén konstaterar innebär teknikutvecklingen såväl möjligheter till effektivisering som utmaningar i form av ökande desinformation. Public service-verksamhet ska präglas av opartiskhet och saklighet. Samtidigt behövs verktyg och strategier för att bekämpa och hantera polariserande påverkansoperationer och desinformation utan att åsidosätta yttrandefriheten. Sveriges Jiddischförbund vill här understryka att konspirationsteorier som syftar till att underminera förtroendet för samhällets institutioner inte sällan innefattar antisemitiska föreställningar som förklaringsmodell eller delkomponent i ett narrativ som vill destabilisera samhället. Sådana samhällsnarrativ som färgas eller drivs av antisemitiska motiv

Sveriges Jiddischförbund

שוועדן אין יידיש פאר פארבאנד

är därför en angelägenhet för hela samhället och likaså public service.

8.4.3 Bedömning: Att programverksamheten ska utövas opartiskt och sakligt och med beaktande av en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet är helt centralt och en grundläggande förutsättning för allmänhetens förtroende för public service.

Förbundet ställer sig bakom bedömningen och att det av den nya lagen om public service bör framgå att programverksamheten ska utövas opartiskt och sakligt oavsett vilken form och distributionskanal.

Det är sannolikt att det i skildringar av olika konflikter kan förekomma skeva bakgrundsfakta. Vi har ett speciellt intresse av det pågående kriget mellan Israel och Hamas samt dess geopolitiska kontext. Dessvärre ser vi alltför ofta brister i perspektivtagande samt värdering av nyhetskällor. När medier uttrycker eller okritiskt speglar skeva eller enögda perspektiv på Mellanösternkonflikten kan dessa narrativ både kan rymma referenser präglade av dubbla måttstockar samt retoriska snedsteg som ekar av antisemitiska tankemönster - avsiktligt eller ej. Om detta vittnar bl a kommentarsfält på sociala medier med koppling till nyhetssändningar om exempelvis Gazakriget.

Ansvarstagandet för public service-företagens verksamhet på digitala plattformar behöver bli tydligt varför Förbundet välkomnar den teknikneutrala reglering som föreslås.

Faktabaserad legitim kritik finns det gott om och denna ska självfallet ges utrymme. Ibland hävdas i delar av den allmänna opinionen att det skulle finnas en judisk ryggmärksreflex att avvisa all Israelkritik som antisemitisk. En annan fördomsfull åsikt so förekommer är den om judisk lättkränkhet, ett retoriskt grepp för att skyla över och relativisera antisemitiskt färgade synpunkter.

Vi ser det som angeläget att public service-företagen ska uppta större utrymme på digitala plattformar, särskilt de som har barn och ungdomar som målgrupp, i syfte att motverka och bemöta desinformation med opartisk och saklig information. Inte minst på de kommersiella plattformar där barn och ungdomar tillbringar mycket tid och formar sina åsikter såsom Tiktok och Youtube.

Säkerhetspolitik - totalförsvar

Förbundet instämmer i kommitténs betonande av vikten av en public service har en robust infrastruktur samt högt förtroendekapital och förmåga att nå ut snabbt med saklig information och motverka desinformation, i fredstid såväl som i händelse av kris och krig. Vi vill även betona vikten av att det säkerställs att den budget som allokeras täcker detta specifika behov - som antas öka kontinuerligt. Vi ser därför med viss oro på de aktuella mediernas analys av utredningens föreslagna budget.

Det finns idag flera aktuella exempel, även i närtid på hur främmande makt riktar sig även specifikt mot judiska intressen. Som konstateras i betänkandet är Sverige även fortsatt ett mål för våldsbejakande islamister och andra icke-demokratiska ideologier. För dessa inriktningar utgör antisemitism många gånger en ideologisk grundsten. Public service har en viktig roll i att analysera, avslöja och desarmera den destruktiva retoriken och desinformationen. Det

Sveriges Jiddischförbund

שוועדן אין יידיש פאר פארבאנד

ställer höga krav på vaksamhet, igenkänningsförmåga och kontinuerlig fortbildning i konspirationsmyter och retorik som muterar och utvecklas snabbt.

Teknikneutral reglering och granskning

5.4.2. Förslag: De villkor som regeringen beslutar med stöd av den nya lagen och som gäller för innehållet i public service-företagens publiceringar ska vara teknikneutrala och gälla oavsett hur innehållet distribueras till allmänheten.

Sveriges Jiddischförbund tillstyrker förslaget som innebär att villkor och granskning appliceras på verksamheten i sin helhet, oavsett teknik och distributionsform, även publiceringar på externa plattformar. Detta är av avgörande betydelse då främst yngre tar del av nyheter via just sociala medier.

I förhållande till demokratibestämmelsen och specifikt fördömandet av rasism vill Förbundet betona vikten av att public service-företagen är särskilt vaksamma på att uttryck för antisemitism är vanligt förekommande även inom ramen för generellt antirasistiska narrativ. Benägenheten att anmäla antisemitiskt färgat /tendentiöst publicistiskt innehåll är låg till följd av erfarenhetsbaserade slutsatser att anmälningar är resultatlösa. Studier av medias nyhetsrapportering skulle med fördel kunna kompletteras med en oberoende analys av granskningsnämndens hantering av relaterade ärenden.

6.5.1. Bedömning: Granskningsnämnden för radio och tv bör i lag ges utökade möjligheter att granska innehållet i public service så att granskningen omfattar hela programverksamheten. Förslag: Av den nya lagen ska framgå att Granskningsnämnden för radio och tv, i efterhand, granskar om innehållet i publiceringar står i överensstämmelse med lagen och de villkor som gäller för publiceringarna.

Sveriges Jiddischförbund tillstyrker förslaget att Granskningsnämnden ges möjligheter att granska hela programverksamheten, inklusive externa digitala plattformar. Även om detta uppdrag är resurskrävande är det motiverat för att säkerställa allmänhetens förtroende för public service.

Speglingsuppdraget

8.4.7 Bedömning: Public service är till för befolkningen i hela landet och speglingsuppdraget är därmed fortsatt av stor vikt. Förslag: För att undvika detaljreglering av innehållsuppdraget ska villkoret om spegling ändras så att det framgår att programutbudet ska spegla förhållanden i hela landet och hela befolkningen. Av samma skäl och eftersom krav på jämställdhet och mångfald ingår i demokratibestämmelsen behövs inte villkoret om att programverksamheten som helhet ska bedrivas utifrån ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv. Villkoret ska därför inte längre ställas upp.

Sveriges Jiddischförbund ställer sig frågande till kommitténs förslag att ändra villkoret om spegling från att ”programutbudet ska spegla förhållanden i hela landet och den variation som finns i befolkningen” till att programutbudet ska ”spegla hela befolkningen.” Denna förändring jämte ett förslag om att nuvarande villkor om jämställdhet och mångfald inte längre ska ställas upp ger, menar Förbundet, en oroväckande signal om en nedprioriterad värdering av just av just spegling av variation och mångfald.

Förklaringarna som ges om undvikande av detaljreglering samt att kraven på jämställdhet och

Sveriges Jiddischförbund

שוועדן אין יידיש פאר פארבאנד

mångfald redan ingår i demokratibestämmelsen – som föreslås framgå av den nya public service-lagen - är otillfredsställande. Risken för detaljreglering hade kunnat mötas genom att till exempel justera regleringen av redovisningen för public service. Det kan även ifrågasättas om hänsyn till basala ingångsvärden som mångfald, jämställdhet och spegling av variation i befolkningen ska reduceras till en fråga om detaljreglering.

Vi ser med stor oro på det faktum att ordet *antisemitism* raderats ur styrdokument om bekämpande av rasism. Antisemitism följer en egen rationalitet, väsensskild från många andra former av rasism och om det inte explicit betecknas så osynliggörs antisemitismen och adekvata åtgärder uteblir till följd av ett felaktigt antagande att ett bredare begrepp även kan garanteras omfatta det som troddes vara självklart. Ord föregår handling. Uteblir ord så uteblir handling - Sveriges Jiddischförbund ser med stor oro på detta.

Folkbildningsuppdraget

8.4.5 Bedömning: Folkbildning är en central del av innehållsuppdraget. Medie- och informationskunnighet, MIK, är en naturlig och viktig del av folkbildningsuppdraget.

Sveriges Jiddischförbund håller med om att folkbildning är en central del av innehållsuppdraget samt att MIK utgör en viktig del av detta uppdrag, en central förutsättning för en fungerande demokrati. Förbundet vill betona kommitténs synpunkt att public service-företag genom att bidra till MIK kan motverka de växande utmaningarna med polarisering och faktaresistens. En viktig del av folkbildningen är också att informera om Sveriges historiska nationella minoriteter, deras språk, historia och roll i vår gemensamma svenska historia.

8.4.9 Bedömning: Uppdraget som gäller andra minoritetsspråk än de nationella och teckenspråket bör även fortsatt vara formulerat på ett övergripande sätt för att möjliggöra för public service-företagen att anpassa omfattningen och utbudet utifrån behov och förändringar i samhället.

Sveriges Jiddischförbund instämmer i vikten av att nå ut till och spegla befolkningen i sin helhet med språkliga variationer.

Nationella minoriteter - jiddisch och jiddischkultur

8.4.8. Förslag: Public service-företagens förstapubliceringar på vart och ett av de nationella minoritetsspråken ska öka under tillståndsperioden jämfört med 2025 års nivåer. Företagens samlade utbud på finska, meänkieli, romani chib och samiska ska varje år minst uppgå till den nivå som uppnås 2025. Motsvarande krav ska gälla för SVT:s och UR:s utbud på teckenspråk. Public service-företagens samlade utbud på jiddisch ska öka under tillståndsperioden jämfört med 2025 års nivå. Det ska ställas krav på att programutbudet ska ha relevans för de berörda grupperna.

Bedömning: Det bör fortsatt finnas möjlighet för public serviceföretagen att sinsemellan dela upp ansvaret för olika slags insatser. För att utbudet ska hålla en hög kvalitet bör även fortsatt ställas krav på public service-företagen att ha en kontinuerlig dialog med de berörda grupperna.

Sveriges Jiddischförbund vill tillstyrka att det samlade utbudet på jiddisch ska öka under tillståndsperioden jämfört med 2025 års nivå. Att utbudet idag befinner sig på en mycket låg nivå kvantitetsmässigt beror på att public service under flera år visat stort ointresse för jiddisch vilket resulterat i att speglingen blivit eftersatt. Därför är det en för låg ambitionsnivå att föreslå att utbudet på jiddisch ska öka under tillståndsperioden jämfört med 2025 års nivå. Speglingen av jiddisch och jiddischkultur har i flera år varit just eftersatt. En viss förbättring

Sveriges Jiddischförbund

שוועדן אין יידיש פאר פארבאנד

har kunnat skönjas under de senaste två åren men det är angeläget att man mer uttalat har ambitionen att öka speglingen av jiddisch, jiddischkultur och den judiska minoriteten.

Förbundet instämmer vidare i att kontinuerlig dialog med de berörda grupperna är en förutsättning för relevans och kvalitet i programinnehållet och krav bör därmed ställas på att så sker. Sveriges Jiddischförbund har under flera år, i dialog med public service, påtalat att det är nödvändigt att man producerar program om jiddisch och jiddischkultur i samarbete med relevanta expert – och referensgrupper om man vill försäkra sig om en god kvalitet.

Förbundet vill även betona att främjandet av barns utveckling av kulturell identitet och minoritetsspråk förutsätter att detta främjande sker utifrån minoriteternas egna definitioner av sin identitet och kultur. Också detta ställer krav på språklig och kulturell kompetens vilket även här behöver täckas genom rekrytering, konsultationer eller anlitanade av relevanta referensgrupper.

En språkrevitalisering kräver även – såsom kommittén konstaterar – att utbudet anpassas till varierande språkliga kunskapsnivåer inom minoriteten. Såsom utredningen om nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige har konstaterat behöver det offentligas insatser för att främja jiddisch spegla den judiska minoritetens och språkbärarnas behov med insikt om varje språks kulturbärande funktion. När det gäller jiddisch bör det finnas ett utbud som dels riktar sig till den aktuella minoriteten, både talare av språket och icke-talare som ändå identifierar sig med det, dels ett utbud som riktar sig till allmänheten med information om minoritetsspråket, dess historia och dess kultur.

Bedömning: När uppdraget på de nationella minoritetsspråken och teckenspråk blir teknikneutralt får public service-företagen ökade möjligheter att utveckla funktionaliteten och synligheten av programutbudet på sina plattformar på internet.

Sveriges Jiddischförbund tillstyrker denna bedömning med förhoppning om att den teknikneutrala regleringen kan förenkla målgruppsanpassning och på så vis möta de varierande behoven och förutsättningarna inom varje minoritet. När det gäller jiddisch och jiddischkultur liksom judisk kultur allmänt, finns en stor potential genom företagets möjlighet till samarbete med företrädare för den judiska minoriteten.

Förbundet ser även potential för public service-företagen att i valet av samarbetspartners och egen programproduktion ha en global marknad i åtanke. Det finns ett växande intresse av produktioner på jiddisch, både inom Sverige och internationellt.

För Sveriges Jiddischförbund

Eva Fried
Ordförande